Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaaliturvan yhteisvaikutusten arviointi perustuslain 19 § 2 mom. kannalta

Tuomas Helminen
Erityisasiantuntija
21.11.2023

Yhteisvaikutusten arviossa huomiodut toimeentuloturvan ja tuloverotuksen muutokset

- Työttömyysturva: lapsikorotusten poisto, suojaosan poisto, ansioturvan työssäoloehdon pidennys, ansioturvan tason porrastus keston mukaan, työttömyysturvan omavastuuajan pidennys*, lomakorvausten jaksotuksen palautus*
- Asumistuki: ansiotulojen suojaosan (ns. ansiotulovähennys) poisto, korvausteen alentaminen, asumistuen poisto omistusasunnossa asuvilta, perusomavastuun laskennassa käytettävän prosentin korotus, perusomavastuuosuuden määräytymiseen vaikuttavien aikuisen ja lapsen kertoimien muutos; Helsingin yhdistäminen samaan kuntaryhmään muun pääkaupunkiseudun kanssa
- Lapsilisät: lapsilisän korotukset (4. ja useampi lapsi, yksinhuoltajakorotus, alle 3-vuotiaat)
- Kansaneläke- ja kuluttajahintaindeksiin sidottujen etuuksien indeksikorotusten jäädytys (pl. toimeentulotuki, eläkkeet, rintamalisät, vammaisetuudet), arvioitu vaikutus mukana vain vuoden 2024 osalta
- Tuloverotus: kotitalousvähennyksen kotitalous-, hoito- ja hoivatyön määräaikaisen korotuksen jatko vuodelle 2024, työtulovähennyksen korotuksen muutos ja kohdentaminen 65-vuotiaille, matkakuluvähennyksen omavastuun korotus, valtion tuloveroasteikon ylimmän portaan 2 prosenttiyksikön määräaikaisen korotuksen jatko, tuloveroasteikon indeksitarkistus (ml. riihikirjaus)
- Sosiaalivakuutusmaksut: työntekijän työttömyysvakuutusmaksun muutos (täsmentymätön, tässä työoletuksena 0,5 prosenttiyksikön alennus), vakuutetun sairaanhoitovakuutuksen ja päivärahamaksun pienehköt muutokset
- Opintotuki: huoltajakorotuksen korotus, lainatakauksen korotus
- * Muutoksen kohdentumista ei voi päätellä aineistopohjasta, joten muutoksen vaikutus kohdennettu satunnaisesti ao. kohderyhmään.

Ensisijaiset etuudet ja työtulot
Työttömyysturvan muutokset ja indeksijäädytykset pienentävät tuloja
Verotettavien etuuksien pieneneminen keventää verotusta
Verotuksen muutokset keventävät verotusta
Yleinen asumistuki
Ensisijaisten etuuksien pieneneminen korottaa yleistä asumistukea
Yleisen asumistuen muutokset ja indeksijäädytys pienentävät yleistä asumistukea
Perustoimeentulotuki
Perustoimeentulotukea voi saada, jos tulot ja varat eivät riitä jokapäiväisiin välttämättömiin menoihin
Takaa minimitason
Ei indeksijäädytystä
Ensisijaisten etuuksien ja yleisen asumistuen pieneneminen lisää toimeentulotuen tarvetta

Muutosten suhde perustuslain 19 § 2 momenttiin?

- Suurimmat vaikutukset kohdistuvat ansiopäivärahaan ja opiskelijoihin
  - Eivät 19 § 2 mom. tarkoittamaa perustoimeentulon turvaa
- Vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin olisivat huomattavasti pienempiä, jos nämä ryhmät jätettäisiin tarkastelun ulkopuolelle
- Esimerkiksi suojaosien poisto kohdistuu myös perusturvan saajiin, mutta vain heihin, joilla on pelkän etuuden lisäksi myös työtuloja.

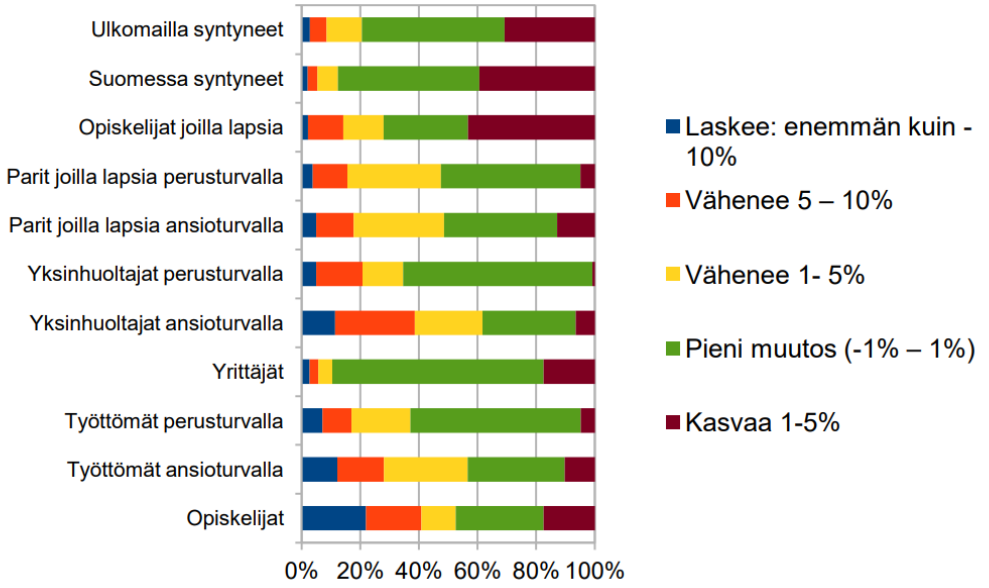

Muutosten suhde perustuslain 19 § 2 momenttiin?

- Perusmääräisiin perusturvaetuuksiin ei kohdistu indeksijäädytyksen lisäksi muita muutoksia
  - Pl. Omavastuupäivien lisäys ja lomakorvausten jaksotus, jotka vaikuttavat vain työttömyyden alussa
- Ansiopäivärahaan kohdistuu useita muutoksia
- Toimeentulotuki ”kompensoi” enemmän perusturvalla

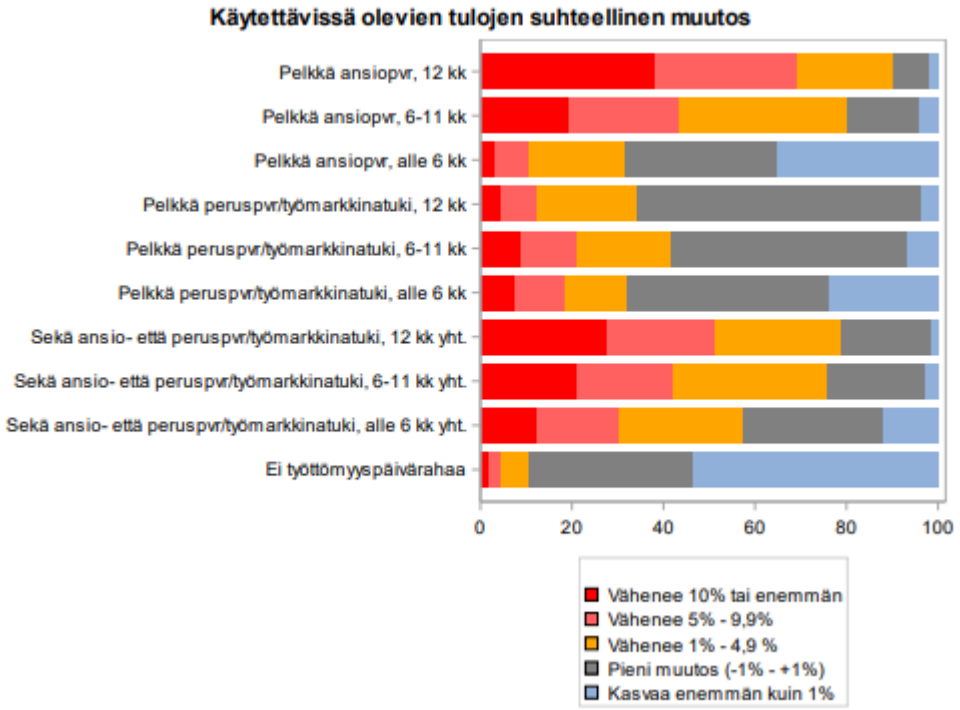

Muutosten suhde perustuslain 19 § 2 momenttiin?

- STM näkemys: 19 § 2 momentin arvioinnin kannalta relevantit muutokset ovat seuraavat:
  - Indeksijäädytykset
  - Yleisen asumistuen korvausasteen alennus 80 prosentista 70 prosenttiin
  - Helsingin siirto yleisen asumistuen kuntaryhmän 2 tasolle
  - Omistusasumisen tuen poisto
- Näiden lisäksi työssäoloehdon pidentämiseen ja lapsikorotusten poistoon liittyy asian kannalta mahdollisesti relevantteja vaikutuksia
  - Työssäoloehdon pidentäminen lisää työmarkkinatuen saajamäärää
  - Lapsikorotusten poisto heikentää työttömien perusturvaa saavien lapsiperheiden toimeentuloa ja/tai lisää merkittävästi toimeentulotuen tarvetta
- Muut vaikutukset kohdentuvat henkilöihin/kotitalouksiin, joiden tulot ovat korkeammat kuin syyperusteinen perustoimeentulon turva

Muutosten suhde perustuslain 19 § 2 momenttiin? Keskeisiä vaikutuksia

- Käytettävissä olevien tulojen pieneneminen
  - Kohdistuu niihin kotitalouksiin, jotka eivät saa toimeentulotukea
  - Vaikutus riippuu erityisesti siitä, kuinka pitkäaikaisesti etuutta saa
- Perustoimeentulotuen tarpeen kasvu
  - Euromääräisesti yhteensä arviolta 25 – 30 prosenttia
  - Saajamäärän kasvu suhteellisesti selvästi pienempi. Suurin osa tarpeen lisääntymisestä kotitalouksissa, jotka saavat toimeentulotukea myös nykytilassa
  - Syynä erityisesti asumiskustannusten korvaaminen
  - Erityisesti yhden vanhemman talouksissa myös se, että toimeentulotuen perusosat ovat suurempia kuin yhden henkilön ensisijainen etuus
  - Muutos on ennen kaikkea määrällinen: toimeentulotukea saadaan niissä tilanteissa, joissa sitä saadaan nykyäänkin, mutta selvästi nykyistä enemmän.

Yksinasuvan perusturvan saajan (pl. eläkeläinen) sosiaaliturvan muutoksista seuraavat tulojen muutokset

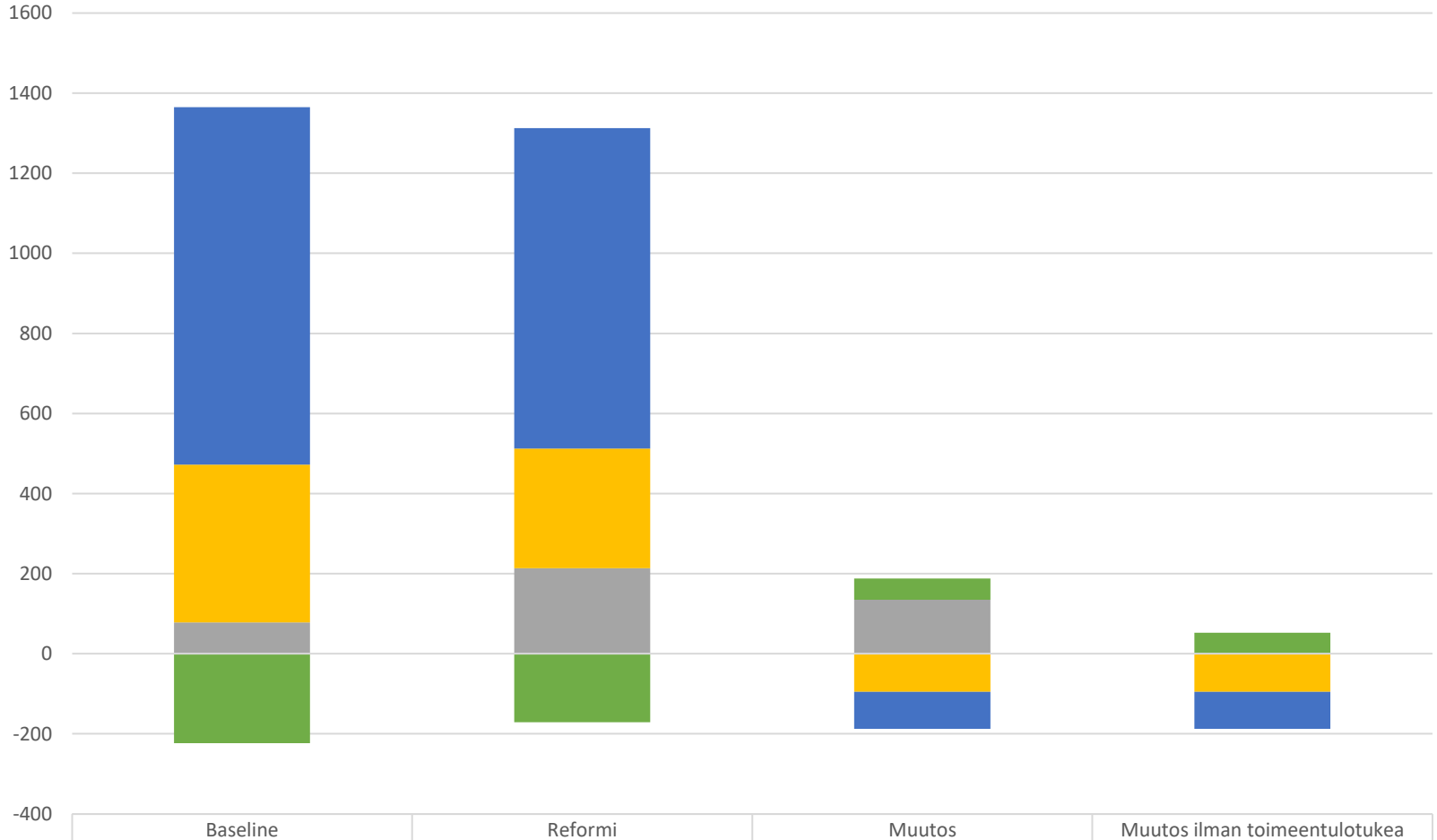

	Baseline	Reformi	Muutos	Muutos ilman toimeentulotukea
Verot ja veroluonteiset maksut	-223	-171	52	52
Perusturvaetuus	893	800	-93	-93
Yleinen asumistuki	394	299	-95	-95
Toimeentulotuki	78	213	135	0
Käytettävissä olevat tulot	1142	1142	0	-135

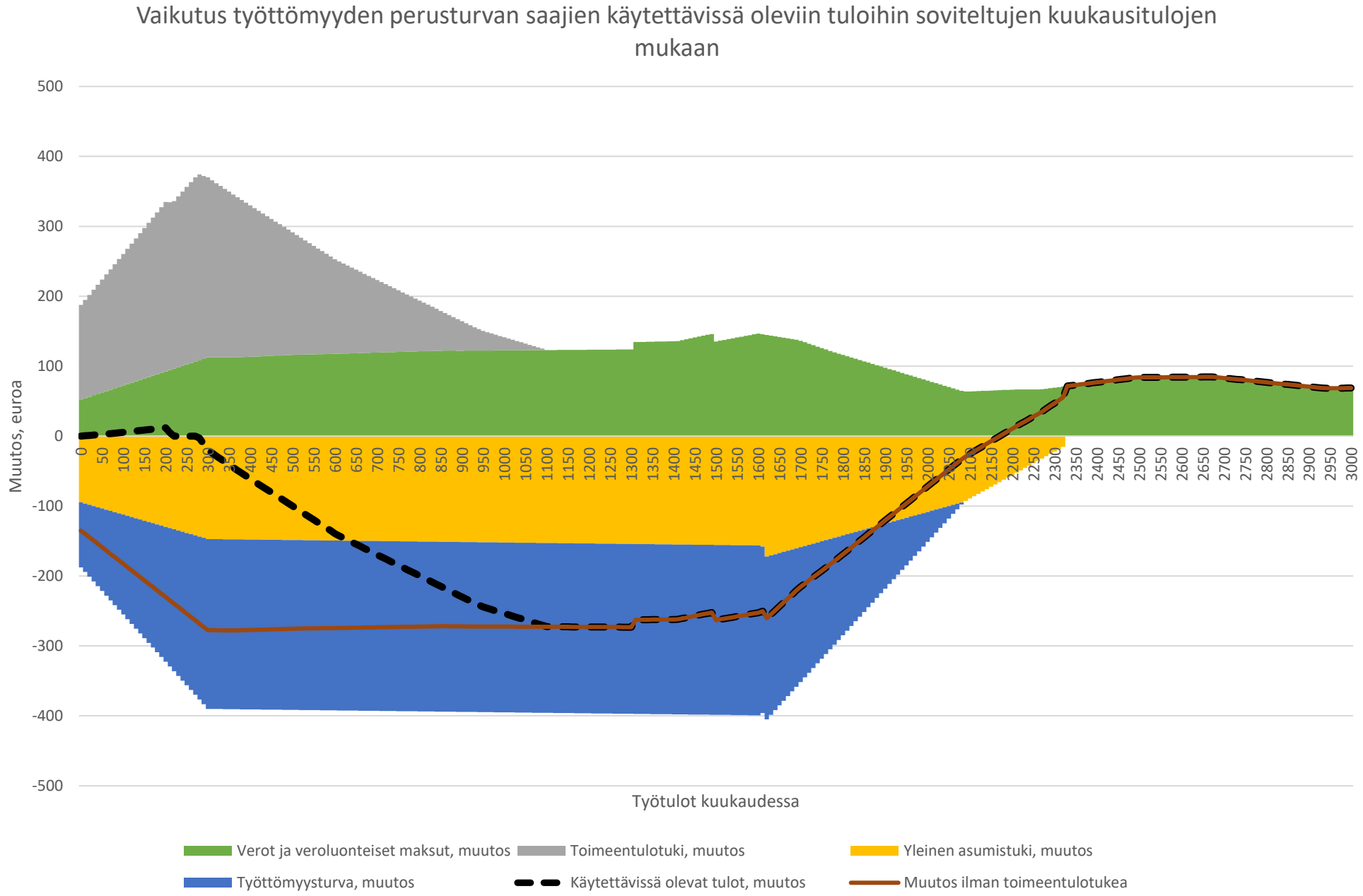
Vaikutus työttömyyden perusturvan saajien käytettävissä oleviin tuloihin soviteltujen kuukausitulojen mukaan
Muutos, euroa
500
400
300
200
100
0
-100
-200
-300
-400
-500
0 50 100 150 200 250 300 350 400 450 500 550 600 650 700 750 800 850 900 950 1000 1050 1100 1150 1200 1250 1300 1350 1400 1450 1500 1550 1600 1650 1700 1750 1800 1850 1900 1950 2000 2050 2100 2150 2200 2250 2300 2350 2400 2450 2500 2550 2600 2650 2700 2750 2800 2850 2900 2950 3000
Työtulot kuukaudessa
Verot ja veroluonteiset maksut, muutos
Toimeentulotuki, muutos
Yleinen asumistuki, muutos
Työttömyysturva, muutos
Käytettävissä olevat tulot, muutos
Muutos ilman toimeentulotukea

Perusturvaetuuksien saajamääriä marraskuun 2022 tilanteen pohjalta

	Saajia	Joista asumistuen saajia	Joista toimeentulotuen saajia	Joista asumistuen saajia %	Joista toimeentulotuen saajia %
Työmarkkinatuki	180000	113760	39361	63,2	34,6
Peruspäiväraha	20000	10300	1617	51,5	15,7
Vähimmäismääräinen sairauspäiväraha	9300	4994	1323	53,7	26,5
Vähimmäismääräinen vanhempainpäiväraha	5400	2284	443	42,3	19,4
Yhteensä	214700	131338	42745		

Kiitos!

Sosiaali- ja terveysministeriö